

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47 - Telefon štev. 292. — Oglasi se zaračunavajo po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 23. septembra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročnina 47.— lir, celoletna 90.—

Italija brez kolonij

»V bodočnosti bo celotna južna obala Sredozemskega morja v angleško-ameriški posesti«. Tako piše britanski list »Spectator« v članku, ki je vzbudil v Italiji nemalo pozornost in presenečenje. Badoglio je menil, da bo s svojim izdajstvom 8. septembra 1943. rešil Italiji vsaj Tripolis, če že ni mogel upati, da bo zagotovil Italiji vse njene kolonije. Da bo Italija morala odstopiti Abesinijo, tega si je bil Badoglio od vsega početka v svesti. Glede Cirenaike je bilo znano, da je sklenil Eden poseben dogovor s senuškim šejkom. Po tem dogovoru se je Velika Britanija zavezala, da ne pride Cirenaika nikdar več pod italijansko oblast.

Članek v omenjenem listu je protifašističnim politikom v zasedeni Italiji odprl oči. Tako je splavalo po vodi poslednje upanje, da bi Italija dobila v Afriki kakšno kolonijo. Neposredni povod tega članka je bil zunanje politični govor, ki ga je imel nedavno grof Sforza v Rimu. V tem govoru je sicer načelno izrazil pripravljenost protifašistične Italije, da s odreče kolonialnim posestvom, vendar je hkrati predlagal, da bi bila Afrika pod skupno upravo predstavnikov evropskih narodov. To je ista misel, ki je bila sprožena l. 1933. v Zenevskih krogih. Za to misel so se zavzemali predvsem zastopniki onih evropskih narodov, ki niso imeli nobenih kolonij. Tedaj ni kazala Anglija niti najmanjšega sledu pripravljenosti, da bi razpravljala o takšnih predlogih. Danes pa je zato malo verjetno, da bi kazala Anglija kaj več pripravljenosti za to, da bi prislunila takšnim željam. To dokazuje v polni meri omenjeni članek, ki grofa Sforza ostro napada.

Nova finska vlada

Po ostvaki kabineta Hackzell, je predsednik finske republike, maršal Mannerheim imenoval predsednika najvišjega finskega upravnega sodišča Urho Jonas Castrena za predsednika vlade. Ostali ministri so: za zunanje zadeve: Enckell s podtajnikom generalom Martola; pravosodje: von Born; notranje Hillaie, s podtajnikom Luuka; vojska: Walden; finance: Hiltonen.

Medzavezniška kontrolna komisija je prispela v četrtak v Helsinkih. Komisija je sestavljena izključno iz sovjetskih odposlancev, le nekaj je Angležev. Amerikanci ni nobene. Komisija ima sedež v Helsinkih. Posamezni člani pa se bodo porazdelili po posameznih krajih države.

Sestava nove finske vlade ni bila v Moskvi ugodno sprejeta. Komunistični tisk zlasti napada predsednika vlade Castrena, ki ga imenuje »reakcionarca« in pa pravosodnega ministra von Borna, ki v svojem govoru po radiju ni podčrtal nujnosti, da je prvi pogoj uspešne bodoče finske politike popolno sodelovanje z SSSR.

ODLOČILNI BOJI NA NIZOZEMSKEM

Angleški padalci obkoljeni - Zaključeni junaški boji za Brest - Srditi boji na italijanski fronti

Iz zadnjih nemških vojnih poročil posnemamo, da so angloamerikanske čete poskušale vdreti v srednjo Nizozemsko, zlasti s pomočjo svojih padalcev. Naleteli pa so na trdovraten odpor nemških čet, ki so ujele nad 2800 vojakov, med temi tudi divizijskega poveljnika. Pri krajih Ninwegen in Eindhoven še trajajo srdite tankovske borbe. Pri izlivu Selde se je Angloamerikancem posrečil krajevni udar.

Pri Aachnu so Nemci odbili vse sovražne napade ter zamašili vrzel, ki je nastala po vdoru Angloamerikancev. V teh bojih so Nemci razbili 47 sovražnih oklepnikov. Nemcem se je po večdnevni bojih posrečilo, razbiti sovražno mostišče severnovzhodno Echnachta.

Okoli mesta Luneville so Nemci napadli premočne sovražne oklepnike. Po menjajoči se bojni sreči, so se nemške čete umaknile na vzhodni rob mesta. Med Epinalom in švicarsko mejo trajajo krajevne borbe.

Sovražni napadi proti Beaulogne in Calais so bili odbiti.

Zadnji odpor v trdnjavi Brest in na polotoku Le Crozon, je bil opuščen. Tedne dolgo se nemško moštvo pod poveljstvom generale padalcev Rancheja bori proti premočnemu sovražniku. Angloamerikanci niso pridobili z zavzetjem Bresta nikakega pristanišča, temveč le polje razvalin. Nemci trdijo, da bo junaški boj za Brest prešel v zgodovino.

Hitri borbeni čolni so v noči na 20. september pri Dunquerque napadli dve angleški bojni ladji ter s tem zavarovali spremljavo nemških ladij, ki je varno prispela na cilj, pri tem pa so bili trije nemški bojni čolni pri izvrševanju svoje naloge izgubljeni.

Ogenj raketnih letal »V 1« na London se nadaljuje.

V Italiji se nadaljujejo obrambni boji severno od Firenze in ob Jadranskem morju. V ogorčenih in za obe strani izgube polnih borbah so bili številni angloameriški napadi povsod odbiti. Južno in jugovzhodno Firenzuola je bil zaustavljen poskus sovražnega napada.

Ob Jadranskem morju je hotel sovražnik z velikimi stvarnim žrtvovanjem okoli in z letalskimi napadi in s topovskim ladijskim obstreljevanjem doseči več udarov, ki pa so bili vsi zavrnjeni. V teh bojih je bilo uničenih 57 sovražnih oklepnikov in ujetih nad sto vojakov.

Severno Karpatov na Sedmograškem so se ponesrečili poskusi boljševikov, da bi vdrl v ozemlje »šeklerjev«. V zahodni Rumuniji so nemški letalski lovci uničili 24 sovražnih oklepnikov in avtomobilov. V karpatskih prelazih južno Sank-Krosna trajajo ogorčene

bitke, kjer hoče sovražnik izsiliti prehod čez gorove.

Pri Varšavi so boljševiške čete prekoračile Vislo, bile pa so takoj uničene, ter je bilo pri tem zaplenjenih oziroma uničenih 69 napadalnih in izkrcevalnih čolnov. Severnovzhodno od Varšave in ob Bobru severovzhodno Bjernstoka so se sovražni napadi ponestrili.

Napad nemški oklepnikov južnozahodno od Mitave se je kljub sovražni obrambi posrečil in so Nemci dobili dosti ozemlja. V zadnjih treh dneh je bilo tukaj uničenih 43 oklepnikov in napadalnih strojev, 95 topov, poleg raznega drugega orožja.

V Latviji in na Estonskem nadaljuje sovražnik s svežimi močmi svoje napade. Borbene nemške čete razbijajo sovjetske napade s svojimi protinapadi. V sedmih dnevih nemške obrambe je bilo razbitih 206 sovjetskih oklepnikov.

Sovražna bombna letala so napadla mesta Budimpešta, Bratislavo in Sopronj. Obrambni ogenj je zbil na tla enajst sovražnih bombnikov.

Dalje so sovražna letala napadla mesto Trijeva v zahodni Nemčiji, kjer je bilo ubitih nekaj civilnih oseb.

V obilici vojnih poročil je težko dati pravilno presojo sedanjega vojnega položaja. Tako poročilo bi moralo obsegiati pravzaprav ves svet, zakaj, če smo r ekli vojni od 1914-1918 svetovna vojna, bi morali ta naslov še z večjo pravico dati sedanjim vojni, saj moramo kar na prste prišteti nekaj malih držav, ki v tej vojni niso udeležene. V Evropi so za enkrat samo te države, ki še niso zgrabile za meč: Švedska, Švica, Portugalska, o Irski in o Španji pa ne govorimo, ker vemo, da sta zelo prizadeti. V Aziji je morada Afganistan neprizadet, v Ameriki pa Argentina. Nihče pa ne ve, kdaj pride nepovabljeni obiskovalec in potrka s pestjo vojaka tudi na vrata teh držav... Ves svet je torej v ognju. Ne moremo drugače kot da samo zabeležimo trenutno stanje.

V Franciji se zdi, da Angloamerikanci nimajo posla samo z Nemci, ki se čvrsto branijo in jim ni nič mar ogromne stvarne premoči Angloamerikancev, čete De Gaullea imajo še posla z notranjimi uporniki, s takozvanimi makisti, ki so podobni našim domačim partizanom. To so običajni roparji, ki jib je vojna izpridila, ki nimajo nobene politične ideje, celo komunističnih ne in ki žele živeti sedaj samo na račun kmetskega prebivalstva v Franciji, De Gaulle torej ni »osvobodil« Francije, temveč jo je pahnil v strašno nesrečo nereda in v plen počestnih razbojnikov.

Trije narodi vzhodne Evrope trepetajo sedaj za svoje življenje. To so Finci, Romuni in Bolgari. Moska ne pozna milo

sti in usoda teh treh narodov je kar svarilna za druge narode, ki si bodo premislili, preden bodo hoteli podpisati kapitulacijske pogoje Sovjetom. Zato se prav sedaj taki mali narod, kakor so Estonci, Latvijci, Slovaki in Madžari, bore, ker vedo: ali-ali... Težičje sedanjih bojev je sedaj na Nizozemskem. Struktura nizozemskih tal je svojevrstna in tam nihče ne more zanesljivo vedeti, kje se pričinja zmaga in kje se konča poraz. Nemška obramba je tam v polnem teku, angloameriški napadi pa niso tudi nič manj srditi. Toda Angloamerikanci imajo še zelo dolgo pot do dejanske nemške obrambne črte, do Siegfriedove linije. Vse kaže, torej, da vojne v Evropi ne bo zlepa konec, in nikjer ni še rečeno, da se je tehničnice obrnila na angloameriško stran, zakaj kdo ve, kaj imajo še Nemci v rezervi.

Na drugem delu sveta, na Velikem oceanu, se nadaljujejo boji med Angloamerikanci in Japonci. Amerikanci so prodrli že v bližino Filipinov, toda medtem, ko so Japonci ob izbruhu svoje vojne zasedli Filippine v teku enega meseca, bi se morali Amerikanci truditi najmanj leto dni, da bi si jih zopet osvojili.

Še trša naloga čaka Angleže, da bi si znova osvojili Hong-Kong, Singapur, Birmo in razna važna otočja.

Zdi se, da bo vojna na daljnem vzhodu potem takem trajala najmanj še en človeški rod. Japonci imajo tako rekoč v oblasti že vse obrežje Kijatske, proti temu dejstvu pa so Zedinjene države in Anglije z vsmi svojimi dominijoni brez moči. Sovjetska Rusija, po svoji prefrigani svetovni politiki, nikakor ne kaže volje, da bi svojim zaveznikom ponudili kakršnokoli pomoč v borbi proti Japonski.

Usoda sveta se torej odloča prvič v Evropi, kjer ni še prav nič končno dognanega in se odloča na Velikem oceanu, kjer pa bo borba trajala neskončno dolgo.

Komunistični teror v Bolgariji

Beograd, 16. sept. Iz tragičnega primera Bolgarije se mora Srbija učiti, piše »Obnova«, zakaj boljševizem in monarhija sta nezdružljiva. Proces boljševizacije omogoča porušenie tisočletnih temeljev bolgarskega naroda in ga meče v resničnost, ki bo težka in krvava. Sedaj rodi dolgoletno petolizništvo pred boljševizmom, ki so ga uganjali v Bolgariji, svoje sadove.

Beograd, 17. sept. Preko sofijskega radija je pozval »štáb milice« vse bolgarske ministre in poslance od l. 1940. naprej, naj se takoj predajo štabu.

Maršal in hlapčič

Svoje dni je pariška revija »Esprit« prinesla med dokumentacijskimi članki tudi avtentična besedila hvalnice Jožefu Stalinu, kot so krožile po SSSR. Članku je bil dodan protest proti človeku nevrednemu hvalisanju diktatorja.

V tistih slavospevih je bilo nekaj vzhodega, neopredelivega: mistično klečeplaženje, ki je močno spominjalo na kalife, preroke in njihove hlapce.

Ne bi se spomnili na pozabljeno pariško dokumentacijo, če nas ne bi opozoril nanjo g. dr. Ivan Marija Čok. Njegovo nedeljsko izvajanje na čast Titu po londonskem radiju, za katerega popularizacijo so poskrbeli naši vrli ofarji, nedvomno dosega zgoraj omenjene hvalnice.

Poleg tega pa je pri vsej zadevi značilno še nekaj.

Čok je v imenu primorskih Slovencev slavil Tita zaradi zaslug, ki jih ima zanje.

Čok je prejemal od jugoslovanske vlade težke milijone v svojstvu predsednika primorskih emigrantov. Za denar je dajal ministrstvu lažne pobotnice z imeni ljudi, ki naj bi porabili denar za narodne potrebe v Primorju. Ob razpadu Jugoslavije so ti imeniki prišli v roke italijanski policiji, ki je omenjene ljudi zaprla zaradi protitalijanskega dela in sprejemanja denarnih sredstev v te namene. Izkazalo pa se je, da navedeni sploh niso prejeli denarja, ker je ostal v žepih g. dr. Ivana Marije.

Po zaslugi Tita pa prihajajo v čisto slovenske kraje neslovenske komunistične čete; iz slovenske Osvobodilne fronte pa nastaja zgodljana internacionalna tolpa. V kobariških hribih je nek kmet odkrito izpovedal: »Jaz sem internacionalce«. V slovenskih krajih se prirejajo neslovenski mitingi, tako, da se je ustvaril položaj, zaradi katerega je Bevk sam moral izjaviti, da je »Primorska v narodnem oziru sporno ozemlje«.

Tito je torej dobil sebe vrednega hlapca. Čok pa sebi primerne vzornika.

Lelalski napad na Ljubljano

Po ljubljanskih dnevnikih posnemamo naslednje:

V ponedeljek, dne 18. septembra, je Ljubljana prvič bila napadena od sovražnih letal. Napad, ki je bil terorističen, so izvedla angleška lovka letala vrste »Spitfire«.

Napad je bil izvršen kmalu po 12 uri v sončnem jasnem vremenu. Nad mesto je priletela skupina angleških lovskih letal in kmalu nato so se čuli prvi ostri strelji iz letalskih strojnic. Ta napad in v taki obliki je mogel veljati predvsem civilnemu prebivalstvu, kajti vojaških ciljev, katerih v Ljubljani ni, ni možno zadeti s strelji iz strojnic. Tako so angleška letala obstreljevala med drugim tudi osební vlak, ki je ravno vozil v postajo in je bilo pri tem nekaj potnikov ranjenih.

Na Barju, ravnini južno Ljubljane, so obrambni strelci sestrelili eno angleško napadalno letalo, katerega pilot, angleški častnik, se je rešil s padalom in bil potem zajet.

Zanimiv članek srbskega politika Ljotića

Turčija, Bolgarija, Rumunija

Pod tem naslovom in s podnaslovom »Pregled zapletene šahovske igre« prinaša beograjsko »Novo vreme« z dne 31. avgusta zanimiv članek znanega politika Dimitrija Ljotića. Čeprav je poteklo že več ko pol meseca, kar je bil članek napisan, vendar ni izgubil na svoji aktualnosti. Glasi se takole:

Mesec avgust 1944. leta je bil zelo bogat velikih dogodkov in to zlasti tu na jugovzhodu.

Najprej je Turčija 2. avgusta prekinila svoje odnose z Nemčijo. »Ves svet« si je to razlagal kot velik poraz Nemčije. Tisti pa, ki so navajeni gledati stvarer do dna, so videli v tem samo zaščito Anglije pred Sovjeti. Močno pod vtisom hitrega napredovanja Sovjetov proti Varšavi so si Angličani morali postaviti vprašanje: kaj bi bilo, če bi Sovjeti vdrl preko Rumunije v Srednjo Evropo ali proti Carigradu? Zato so prisilili Turčijo, da prekine svoje odnose z Nemčijo, da bi preko njenega ozemlja mogli vreči svojo vojsko na Balkan z železnico in kamioni (ker bi prevoz preko morja zahteval daljšo prehodno operacijo čiščenja Egejskega morja) in tako pravočasno onemogočili prodiranje Sovjetov južno od Donave.

Dvanaest dni kasneje je poslanik Sovjetske unije izročil Bolgariji spomenico, v kateri v imenu svoje države zahteva, da prekine svoje zavezniške odnose z Nemčijo in preneha z vojno proti Angloameričanom; da postane strogo nevtralna, da izjeme ali razorožiti nemške čete na svojem ozemlju in ne pusti potem preko svojega ozemlja nobene druge vojaške sile. Če Bolgarija na to pristane, bo SSSR garantirala neodvisnost Bolgarije v njenih sedanjih mejah.

Bolgarija se je po tem ravnala. 26. avgusta je predložila Angloameričanom svoje predloge in objavila prekinitev svojih dotakratnih zavezniških odnosov z Nemčijo.

In zopet je »ves svet« videl v tem samo strašen poraz Nemčije.

V bistvu pa je to poteza Sovjetov, s katero zapirajo Angloameričanom vse resne odnose na Balkan. Kajti na Balkan se more priti iz Turčije. Toda, če je bolgarsko tudi tisto ozemlje, katero je Bolgarija okupirala (od grške Tracije do Egejskega morja), potem stroga nevtralnost Bolgarije zapira tudi ta prehod, ravno tako kot prehod severno in južno od Balkana. Na Balkan se lahko pride tudi iz Soluna v smeri Vardarja. Toda, če je bolgarsko tudi isto ozemlje (kot Sovjeti garantirajo), ki so ga Bolgari vzele od bivše Jugoslavije, potem ista stroga bolgarska nevtralnost zabranjuje Angloameričanom tudi ta prehod. Angloameričanom ostane na razpolago samo prehod preko Albanije, Črne gore in Dalmacije, a to so smeri, po katerih se ne more hitro in lahko napredovati.

Zato vidimo, da Angloameričani do tega trenutka (31. avgusta, op. uredništva) še niso sprejeli bolgarske ponudbe. Od nje zahtevajo evakuacijo grškega in jugoslovanskega ozemlja, ne toliko zaradi Jugoslavije in Grčije (kajti zaradi tega se ne bi pripravili s svojim sovjetskimi zavezniki), temveč zato, da bi odbili to šah-mat potezo sovjetske diplomacije, s katero jim ta zapira vrata na Balkan.

Primer Rumunije se je za široko javnost zgodil pred primerom Bolgarije. V resnici pa je nota sovjetskega poslanika Dekanozova v Bolgariji dne 14. avgusta bila dana 10 dni prej, kot v primeru Rumunije.

Iz tega se vidi, da so Angloameričani hoteli z Rumunijo parirati težnje SSSR, da pride na Balkan. Rumunija je že dolgo imela namero, da z ugodno vzpostavitev zveze z Angloameričani izstopi iz vojne in se obvaruje pred Sovjeti. Dosedaj ji to ni uspelo.

Sedaj, po sovjetskem koraku v Sofiji, katerega so Angloameričani dobro razumeli, so se ti odločili, da store samostojne poteze z Rumunijo.

25. avgusta ob 2. jutraj je bila objavljena v Bukarešti kraljeva proklamacija, s katero Rumunija prekinja svoje odnose z Nemčijo. Svoji vojski ukazuje, da preneha s sovražnostmi do zaveznikov, torej tudi do SSSR, — objavlja, da je Rumunija v vojnem stanju z Nemčijo in da je postala zaveznica svojih dosedanjih sovražnikov, ki so ji zagotovili svobodo in samostojnost, ter jo celo osvobodili posledic dunajske razsodbe do Madžarske.

Nekaj minut pred 2. uro se je pojavil v moskovskem radiu sam Stalin, da objavi neko malo pomembno napovedanje svoje vojske v Rumuniji. To je očitno storil samo zato, da bi psihološko odzvel učinkovitost kraljevi proklamaciji v Bukareštu.

In zares: 25. avgusta je sovjetska vojska prodrla ves dan, loveč rumunske vojske in oficirje in prihajajoč v zavzeta mesta kot sovražnik.

V Rumuniji nastaja zmeda. To učinkuje v Londonu. Na vprašanje v spodnji zbornici odgovarja Eden, »da so za prve pogoje zavezniški zvedeli od Sovjetov« (vsekakor sovjetska nota maršalu Antonescu od 14. aprila 1944).

Kot odgovor na to objavlja agencija Tass še istega dne: »V Moskvi ni znano ničesar o kapitulaciji Rumunije. Vesti o tem so prišle v Moskvo iz Londona. Ne more se bolj jasno povedati, da Moskve ta angloameriška poteza z Rumunijo prav nič ne briga. Drugi dan 26. avgusta, ista agencija Tass objavlja, »da bi SSSR pristala na prekinitev sovražnosti z Rumunijo (pomeni zopet: ne velja to, kar je kralj objavil v pretekli noči), če se Rumunija obveže, da bo sama razorožila ali uničila nemške čete na svojem ozemlju. Če pa tega ne more, naj v ta namen pripusti sovjetske čete v svojo državo. V tem primeru bo SSSR garantirala neodvisnost in samostojnost Rumunije, a poleg tega ji bo pomagala dobiti tudi tisto, kar so ji Madžari odvzeli z dunajske arbitraže.

Istega dne javlja Molotov, da je SSSR prenehala s sovražnostmi in da sovjetske čete, ki prihajajo v Rumunijo, ne bodo žalele njene suverenosti in samostojnosti. To pomeni, da je sprejel sovjetski pogoj: vkorakanje sovjetskih čet. Angloameričani so hoteli sovjetske čete zadržati na rumunski meji. Sovjeti pa so si omogočili pristop na Donavo in v Panonsko nizino.

Iz tega pregleda se torej vidi:

1. Anglija se boji napredovanja Sovjetov na Balkan in se zato poslužuje Turčije kot šahovske figure proti Sovjetski zvezi — z namero, da si v primeru kakšne nujne potrebe omogoči čim hitrejši dostop na Balkan.

2. Na to potezo Sovjeti odgovarjajo z Bolgarijo kot svojo šahovsko figuro proti Angloameričanom, da bi tako z njeno strogo nevtralnostjo zaprli Angloameričanom vse resne in lahke dostope na Balkan.

3. Nato Angloameričani uporabijo Rumunijo kot svojo šahovsko figuro proti Sovjetom, proglase jo za zaveznico, samo da bi nekako zabranili Sovjetom pristop na Donavo in v Panonijo.

4. Namesto premika šahovske figure Sovjeti nato nadaljujejo s prodiranjem svoje vojske v Rumunijo vse dotlej, dokler se Rumunija pod pritiskom ni pokorila njihovim zahtevam in prepustila sovjetsko vojsko (in to: samo njo, ne zavezniške na svoje ozemlje).

S tem so dobili Sovjeti zase monopol lahkega in hitrega prodiranja na Balkan preko Panonske nižine, — medtem ko so to svojim zaveznikom s potezo Bolgarije preprečili — seveda pod predpostavko, da Karpati ne bodo branjeni.

Ta igra ni končana. Sedaj se je za javnost šele začela. Nekdo je rekel ob tej priliki, da se je začela s tem tretja svetovna vojna, v kateri bo prišlo do spopada med Angloameričani in Sovjeti.

Mi ne moremo iti tako daleč. Tu smo navedli samo dejstva javno začete turnirja, zelo zgovorna dejstva, iz katerih pa ne moremo še ničesar za nesljivega sklepati za bodočnost.

Gospodarske vesti

V MADŽARSKI ZVEZI SADNIH IZVOZNIKOV

organizirani sadni izvozniki so ustanovili zavarovalnico za sadni izvoz, ki naj zlasti poravnava izvoznikom škodo, ki bi nastala zaradi od vojne povzročene zakasnitve sadnih transportov. Članstvo v novi zavarovalnici je za vse sadne izvoznike obvezno. Vsak sadni izvoznik plača kot premijo 4 odstotke izvozne vrednosti sadja.

SRBSKI MINISTRSKI SVET

je izdal naredbo, po kateri je združništvo podlaga za vse srbsko narodno, socialno, duševno, kulturno in gospodarsko življenje. Potrebam in interesom združništva gre prednost pred vsemi drugimi.

ŠPANSKA TOVARNA ZA STROJILA

Extractos Curtientes del Norte de España, ki je bila kot prva tovarna proglašena kot podjetje v nacionalnem interesu, je začela obratovati. Letna kapaciteta tovarne znaša zaenkrat 12.000 ton strojil iz kostanjevega lesa. S to količino se more ustrojiti 3000 ton usnja, ne da bi bilo treba uvoziti strojila iz inozemstva.

NA ŠVEDSKEM

so iz oljnih rastlin pridobili lani 11.300 ton surovega olja in skoraj 24.000 ton močne krme. Leta 1941. so pridobili 1600 oziroma 4300 ton. Švedska industrija margarine je mogla iz domače proizvodnje olja kriti 43 odstotkov svoje proizvodnje.

NA ŠVEDSKEM JE 65 Odstotkov

vse proizvodnje živil racioniranih. Kljub temu pa je potrošnja narasla za približno 8 odstotkov. Ni pa se povečal zoslužek trgovcev, ker so morali trgovci zaradi komplicirane sistema nakaznice nastavi viti nove moči. Število trgovcev se je v zadnjem letu povečalo od 13.356 na 13.875.

Dejstva in ugotovitve

Partizanski „generali“

V okviru priprav za sprejem zaveznikov spada nedvomno tudi masovna fabrikacija partizanskih oficirjev. Maja meseca je »maršal« Tito povišal celo grmado partizanskih kolovodij v kapitane, majorje, polkovnike. Treba je na vsak način delati pred svetom vtis, da je partizanstvo redna vojska. Tako smo dobili v Sloveniji kar pet partizanskih generalov. To so: vrhovni komandant NOV in PO Slovenije generalmajor Rozman Stane, (v civilu mizar iz Ljubljanske okolice); njegov načelnik štaba »generalmajor« Dušan Kveder (bivši politkomisar 9. korpusa na Primorskem); »generalmajor« Jaka Avšič, čigar generalska slava je stopila v ozadje sprico novih imenovanj; Lado Ambrožič, »generalmajor« in komandant 9. korpusa (v civilu učitelj, v redni vojski poročnik); Mačič Karel, šef geodetske sekcije pri glavnem štabu Slovenije.

Kakšen vtis bodo delali ti »generali« in njihov »oficirski zbor« pred svetom, partizane same skrbi. Zato pa v svojih okrožnicah od 25. avgusta tako povdarjajo: »Ko pridejo Angličani se držite skrajno dostojanstveno. Pred zavezniki nikakor ne klečeplazite in se jim ne prilizujte ampak nastopajte ponosno kot oblast v deželi«.

Kdo je Alojzij Kuhar

Alojzij Kuhar je doma iz mežiške doline na Koroškem. Po dovršenem celovškem bogoslovju ga je pokojni od partizanov umorjeni dr. Lambert Ehrlich poslal v Francijo in Anglijo širiti si obzorje. Kuhar je tudi tam ostal, se baval deloma z dušnimi pastirstvom, deloma s konzularno službo: bil je izseljenski komisar. Vmes pa je študiral politične vede. Šele v desetletju pred izbruhom vojne se je vrnil v

domovino, ter sprejel mesto pri uredništvu »Slovenca«. Zaradi dolge odsotnosti se ni mogel priključiti niti eni niti drugi izraziti politični ali ideološki skupini. Sploh pa — in to je treba poudariti — ni bil Kuhar noben činitelj v politični konstelaciji predvojne Slovenije.

Dobil pa si je široko popularnost s svojim kramljajočim in duhovičarskim načinom, s katerim je v člankih in radijskih predavanjih tolmačil zunanje politične dogodke. Ta način ki se mu je bil priučil v Franciji, je bil za slovenske razmere novost in njemu dolguje Kuhar svoj uspeh.

Nepoučeni ljudje pripisujejo Kuharu veliko večji pomen, kakor ga je kdaj koli imel. Ob njegovih člankih smo se zabavali, pasli svojo radovednost, nikdar pa nismo od njih pričakovali smernice in jasnosti za svoje delo.

Ob razpadu Jugoslavije je Kuhar odšel v London, kjer je v začetku zavzel antikomunistično stališče, kmalu pa utonil v molku za dolgo časa. Ko je spet spregovoril, je zavlil na boljševisko.

Kuharjev brat Prežihov Voranc

Pri presojanju osebnosti dr. Alojzija Kuharja ne smemo prezreti važnega dejstva: je brat proslulega komuniste Lovreta Kuharja. Lovre Kuhar je znan slovenski javnosti kot pisatelj Prežihov Voranc, ki je napisal več romanov in novel v izrazito boljševiskem duhu. Veliko pomembnejši kot pisatelj pa je brat Lovre v tajni mednarodni organizaciji komunizma. Zdi se, da je on faktični vodja vsega jugoslovanskega komunizma, načelnik tiste tajne rezervne ekipe, ki pušča na svetlo razne »legendarne maršale« á la Tito, »politične intelekt« á la Moša Pijade, sama pa ostaja v temi, da lažje in varneje vodi in odloča.

Iz dnevnika ubitega partizana Jožefa Udovča:

„Kadar razmišljam o odločitvi slovenskega kristjana v sedanjem boju, me večkrat vznemiri misel, ali se morda kristjani, ki sodelujemo s komunisti, nismo pregrešili proti Bogu!“

Jakob Balmes:

O PAZLJIVOSTI

IZ KNJIGE „EL CRITERIO“

So sredstva, ki nas vodijo k spoznanju resnice in so ovire, ki nam jo branijo doseči; umetnost kako dobro misliti, nas uči, kako se uporabljati prva in uklanjajo druge.

DEFINICIJA PAZLJIVOSTI — ZA KAJ JE POTREBNA

Pazljivost je prilagoditev uma predmetu. Prvo sredstvo, da dobro mislimo je, da dobro pazimo. Sekira ne seče, če je ne nastavimo na drevo, srp ne žanje, če je daleč od žita. Včasih nam pridejo stvari na um, ne da bi pričakovali; kakor se zgodi, da vidimo kaj, ne da bi gledali, da slišimo, ne da bi poslušali; toda spoznanje pridobljeno na ta način je

vedno lahkotno, površno, čedi, da nam ubeže zanimive osto netočno ali popolnoma zmotno. Brez pazljivosti smo raztreseni, naš duh se nahaja, da tako rečemo, nekje drugje; in prav zato ne vidi tega, kar se mu predstavlja. Najvažnejše je pridobiti si navado, paziti na to, kar delamo ali kar študiramo, kajti, če dobro pomislimo, nam ne manjka toliko razumnosti, da ne bi doumeli tega, kar vidimo, slišimo, ali beremo, ampak predvsem pozornost, ki bi jo morali obrniti na stvar, za katero gre.

Če nam pripovedujejo o nekem dogodku in mi poslušamo nepazljivo in utrujeno, prekinjamo pripoved s tisoč

opazkami in vprašanji ter se bavimo in opazujemo predmete, ki nas raztresajo, se zgolediščine ter uidejo ravno bistvene stvari. Potem pa se spusti v pogovor z drugimi in ko sami o tem premišljujejo, da bi si ustvarili sodbu, se nam dogodek predstavi izmaličen, nepopoln in tako pademo v zmote, ki ne izvirajo iz pomanjkanja razumnosti, ampak zaradi tega, ker pripovedovanja nismo poslušali s primerno pazljivostjo.

PREDMETI PAZLJIVOSTI IN TEŽAVE, KI PRIDEJO ČE NISMO PAZLJIVI

Pazljiv duh pomnoži svoje sile v prav neverjetni meri; varčuje s časom: v kratkem času si zapomni veliko število idej; doume jih z veliko jasnostjo in točnostjo; in končno jih obdrži, v spominu z veliko lahkoto, kajti, če je človek trajno pazljiv, se stvari

vtisnejo v spomin v velikem redu.

Tisti, ki ne pazijo, ali pazijo le utrujeno, pošiljajo svoj um istočasno na razne kraje; tukaj odnesejo en vtis, tam drugega, precej različnega od prvega, nakupičijo sto raznolikih stvari, katere, mesto da bi si pomagale druga drugi, se jasile in se vtiskavale v spomin, se mešajo, prepletajo in zabrisujejo ena drugo. Ni čitva, ni pogovora, ne predstave, ki nas ne bi kaj novega naučila, pa naj se zde še tako brezpomembne. S pazljivostjo sprejemamo in zbiramo to, kar je dragocenega; z raztresenostjo puščamo, da nam morda padajo na tla zlato in biseri, kakor, da ne bi bili nič.

KAKŠNA MORA BITI PAZLJIVOST. RAZTRESENI IN ZAMIŠLJENI.

Morda bi kdo utegnil misliti, da taka pazljivost utruja.

Kakšna zmota! Ko govorim o pazljivosti ne mislim na ono togost (fiksiranost) duha, s katero je duh kakor pribit na predmete ampak na prijetno in spočito prilagajanje, ki dovoljuje, da dajemo račun o vsaki stvari in si obdržimo kljub vsemu, potrebno živahnost, da preidemo brez napora od ene k drugi zaposlitvi. Ta pazljivost ni nezdravljiva sprememba in z odmorom, kajti oddih duha ne obstoji v tem, da nič ne mislimo, ampak v tem, da se ne zaposluje mo z utrudljivimi stvarmi in da znamo obrniti pazljivost na lahke in razveseljive. Učencjak, ki prekine svoj študij, in uživa ljubkost pokrajine, se ne utruja, ampak le odpočiva, ko opazuje žetev delo kmetov, šum porokov in pe-tje ptic.

Ravno tako ne smemo zamešati pazljivost s trajno in strogo zamišljenostjo, ki je

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Banjška planota, neizumrljiva priča

Če bi se pred številno redkimi, domačimi zatiralci lastnega naroda smeli izražati vsaj toliko, kolikor smo se v 25tni dobi tuje vlade smo prepričani, da bi bila naša planota že zdavnaj čista komunistične kuge, katera se je globoko zarila v tiste mršave, slepo pohlepne družine, ki so postale narodni ovaduh ter pravi biriči in rablji naroda.

Slovenstvo je v hribih ostalo neomadeževano

Marsikdo, ne pozna prave slike boljševiškega razsajanja, nad podjarmljenim ljudstvom, kakršno je po naši planoti, ena izmed tistih redkih slovenskih okrajev, kjer nemoteno, divjajo in tulijo, kakor podivjane zveri pred poginom. Mogoče bi dvomil o naši odkritosrčnosti in vztrajnosti, katero smo že potrdili v pred zadnji številki »Goriškega lista«, pod naslovom, »Zarja svobode nad Banjško planoto«, če bi ne poznal že iz prejšnjih let tisto razliko, ki je ločila našo planoto od ostalih nižav. Dolinci in celo Goričani, dobro vedo, kako je tudi v najtežjih urah odmevala po naših vaseh nepokvarjena narodna slovenska pesem in zadoščala našemu upanju v dan popolnega okrevanja. Še se spominjamo, kako so se Dolinci in Goričani izražali: »Se nam zdi, da smo prišli na Kranjsko«, ko so ob priliki raznih lokalnih slovesnosti prišli med nas.

... zato partizanstvo v hribih nima trenih tal

Če smo v preteklosti, ohranili narodno svetinjo, bili vzgled slovenstvu, toliko večja in močnejša je želja, otresti se vsega varanja domačih rdečih pritepencev, ki nam prežijo po najdražjem zakladu človeštva, mimo narodne zavesti, še po skupnem miru in ljubezni družine ter po veri v Boga.

Kakšen je pravi cilj te zlobne OF, je pri nas razvidno, brez nobene pripombe. Kjer je velika setev je tudi nekaj žetve in pri mlačbi se tudi navadno kaj raztrese.

Ko se je dobro znani mlatič Arkadi, vzpel po zaslugi svoje divjaške krvoločnosti, nečistosti in po vseh slabih lastnostih, katere mora imeti le njemu enaka žival, na precej visoko mesto rajonskega odbora in začel mlatiti svoj pridelek, na mitingih po raznih vaseh več okrajev, je z nje-

grozodejstva

govim sanjam nadvladanjem tolažil ljudstvo z besedami: »Do danes smo imeli Boga gor, od danes naprej je naš Bog, v zemlji, vera ni potrebna, proč s farjem«. Ponačljaj, to je govoril po vseh mitingih, po domače Dugar iz Dola pri Kalu.

Zatekli so se k terorju

Danes, ko nas hinavska OF ne more z nobeno barvo več varati, vsak priznava, da se bo ta zločinec mogel oprijeti le svojega rudarskega poklica v kakšni sibirski podzemeljski jami, če mu bo čas dopuščal pobegniti pred roko pravice. Saj po vrhu vsega zatiranja prebivalstva, nosi na svoji umazani duši odgovornost številnih nedolžnih žrtev. Hvala leži smo njegovi debeli glavi, da je s svojo pohlepnostjo razkrinkal v času, prave cilje teh narodnih sleparjev.

Ko se je pokazal kot vzor enakosti in naropal iz izčrpanega ljudstva, za svoje delo več kot za ostalo, podrejeno druhal raznega blaga in za svojo široko mavho nad 80.000 lir, so javnosti pokazali, kako je poštena in sočutna OFarska oblast s tem, da je moral pred sodišče v Čepovan kjer mu je bilo v prvi vrsti, očitana krivda, da so vse tiste vasi kjer je prirejal mitinge, postale belogardistične. Za vse ostale prestopke, za vse gorje, ki ga je prebivalstvu povzročil, za številne žrtve, je bil obsojen na mesec dni prisilnega dela, katero je kot jesenski pitaneč preстал v kuhinji komande mesta v Čepovanu.

Brezna polna mrličev

Vsem tistim, ki bolehalo, naj si ogledajo vsaj površno sledove rdečega divjanja: v grmovju in breznu, med Kavnami in Dragovico, v globini pri Lokvah, grmovje in brezno tik za gor. banjskimi vasicami, saj tukaj je bila komanda VOS, kjer se celo po vasi gostijo psi s človeškimi ostanki. Enake sledove dobite v Zgorelcu, Kojčevem hribu, Bolniku, Jelenku, Vel. Vrh, Zatomnom, v prvem breznu nad Kalom, v Graških jazbinah. Iz Lokovca in Čepovana kjer so imeli največje oporišče ti zločinci, je dosti da omenimo samo Jurjevo in Grosarjevo brezno. Brez vrvi, da bi jo jama raziskovali, boste ugotovi-

vili na stotine žrtev. Videli boste na pol zagrebena in celo na vrhu puščena, na zverinski način pobita telesa narodnih bratov in sester.

Nedolžne žrtve

Če ne častite samo boljše-viskega boga »Umor - rop - požig«, če je v vas še količkaj človeškega čuta in narodne zavesti, boste ocenjevali naše pritožbe, spoznali boste da sta naš odpor in naša vztrajnost pred najhujšim uničevalcem naroda, posledica rdečem nasilstvu, nedolžnih žrtev, ki nam dajejo poguma in kličejo po maščevanju. To so neizbrisni sledovi dejstev, ki jih vršijo terenski zločinci nad ubogim narodom, katere bo pravica ocenjevala in po zaslugi neizprosno sodila ter kaznovala. Kaj bi morali upati

od takšnih bodočih voditeljev naroda, ki kljub našemu prepričanju, kljub umorom, izvršenim pred našimi očmi, hočejo na tako zviti hinavski način zatajiti in prikriti vsako dejanje ki bi slabo vplivalo na javnost. Ker nismo slepi, kakor so ti terenski človeški izrodki, bi vrašali dober, znan terenko, obveščevalko iz Kanalskega, ki se v javnosti in celo po Gorici tako pošteno, prepričljivo izraža dobesedno: »Kdaj so že koga partizani ubili?« Kdo so bili tisti, ki so na divjaški način ubili, pobili in razmesarili, naslednje nje dobro znane osebe, ne vstevši mučencev iz drugih vasi in okrajev: Bucik Rafael, Madon Janez, Breščak Alojzija, Petrovčič Evgenij, Šuligoj Rafael, Vončina Peter, Pertovt Anton, Pertovt Zofija, Pertovt Ivanka, Pirih Jožef, Okroglič Stanko, Bremec Viljema, Vinja Viljema, Gorjup

Štefanija, Štrukelj Jožefa, Bavdaž Stanko, Pavšič Alojz. Ta jiti nam ne bo mogla, ker so to videle naše oči, odgovor bo pa seveda tak: »a... teh smo ubil medruj ja ma so bili zdrajau«.

Jasna pot v bodočnost

Vsak Slovenec, ki bo te nedolžne žrtve poznal, se bo pustil »umazati« z istim izdajstvom in jim bo zvesto sledil. Jasno nam je, da so le tisti pravi narodnjaki, ki jih partizani smatrajo za izdajalce, ki so vsako uro pripravljeni sebe žrtvovati v blagor ostalim. Naša pot v srečnejšo bodočnost je edino le ta, vztrajati pred tistimi, ki žrtvujejo narod v blagor sebi.

To je lastno prepričanje tisoče in tisoče hribovcev iz naše planote, na katere že leto časa sije tista toliko pričakovana »zarja svobode«.

Hribovec.

„Jesenski listi padajo s platane“

(O. Župančič)

Skrivaj se je prikradla jesen tudi v sončno Goriško, kjer so poletja v primeri z drugimi kraji daljša in toplejša. Izrabila priliko prvega daljšega dežja, se splazila v zelenjavne in cvetlične vrtove, obiskala polja in travnike, počastila s svojim obiskom sadovnjake in vinograde in pozdravila njive in gozdove. Pa ni prišla sama. S seboj je privedla celo vrsto velikih umetnikov, odkazala vsakemu svoje delo, sama pa odhitela dalje, proti jugu.

In v prostem času, ko odhitimo na sprehod, lahko opazujemo delo njenih umetnikov. Kako lepo so pobarvali jesensko cvetje, a letno se mu je moralo žalostno umakniti. Tu in tam še dehti v cvetličnjaku samotna vrtnica, njeni cvetni listi so že kar premehki, zelene liste pa je pobarval čopič jesenskih slikarjev z rumenkasto in rjavkasto barvo. Grmičevje nageljnove si ni opomoglo niti z dežnico in rdeči in beli cvetovi prisojijo vrtnarja, da bi jih čim prej porezal.

Cvetje aster se je nekoliko zgostilo, cvetni listi se vsled mraza privijajo drug drugemu. Temni zeleni lističi, ki se drže drbočenih stebel, ne rastejo več. Tiho in mirno čakajo smrti.

Toda jesen sama pa je v toplih gredah vrtnarjev zbudila popje krizantem, ki se vse se smrti drugega cvetja, saj jim prinese življenje.

Na grozdje so stresli umetniki zlat in temenovišnje prah. Ko je šel kmet zarana v vinograd, je bil vesel njih dela in pripravil se je za bendimo. Mladina je zavrnila in zdaj trosi po umirajočem vinogradu zadnjo pesem, ki prekipava radosti in čistega veselja.

Prihod jeseni je privabil na polja pridne delavce, ki pospravljajo poljske pridelke. Mladi in stari prvi z živim hrepenenjem po življenju, drugi s svečanim molkom in tiho spokojnostjo starosti, nobirajo iz večno mlade zemlje njene sadove. Tudi tu se meša med škričkovito gostole in med vzdihne vetra pesem nemirne mladine.

Jesen pa je prinesla v naše kraje tudi žalost. Drevju je pobarvala listje z zlato in rjavo barvo. Le prislunimo na izprehodu po gozdu ihtenje košatih dreves, katerih listi padajo v vetru kot solze. Nas to ne gane, ker uživamo v lepoti, ki nam jo nudi lepa jesenska slika. Opazujemo igro svetlih sončnih žarkov, ki se umikajo sencam in beže med rumenečim in odbadajočim listjem. Jok dreves nam je pesem violine, čigar strune — svetle liste — boža gibčni lok — hitri veter.

In koliko je dreves, ki že občutijo ne le začetek jeseni, pač pa pravo jesen. Ni treba, da gremo v gozd in se tam prepričamo o tem. Poglejmo

le mestne drevesne nasade. Na Korzu imamo dva prav lepa parka, prvi je blizu pošte, drugi pa nekaj sto metrov pred glavno postajo. Kako lepo se spreminja rdeča barva okrasnih dreves in se preliva v sončni luči! In med okrasnim grmičevjem se že umika zelena barva rmeni in žoltordeči; povsod lahko vidimo zanimivo igro jesenske narave.

Najboljši dokaz jeseni pa so platane in divji kostanji in seveda tudi nekatera sadna drevesa. Mnogi divji kostanji so že na pol goli, njih pernat listi pa so že popolnoma rmeni in mnogi že rjavi, suhi kot tobakovo listje, posušeno seveda. In platane se žalostno zganejo v najrahljšem vetru in pri vsakem najmanjšem premiku se usujejo z dolgih vej posušeni listi kot aprilski dež. Kmalu bodo stezale proti čistemu jesenskemu nebu le gole veje in čakale nove pomladi. Prav tako kostanji. Senca pod njimi se vedno manjša, odpadajoče listje pa tke vedno debelejšo in širšo preprogo. Kostanjev sad je le na pol dozorel, kajti manjkalo mu je moče. Otroci pa ga bodo prav tako radi pobirali, kajti v današnjih dneh, ko nam primanjkuje potrebnega mila, nara bo kostanj zelo dobrodošel za domače kuhanje mila.

Sonja.

ravno nekaj nasprotnega. Med nepazljivost je treba šteti ne samo raztresenost, ampak tudi zamaščenost, ki osredotoča svojo pozornost samo sami vase. Raztreseni razpršujejo svojo pozornost na predmete okrog sebe, zamišljeni pa se zgubljajo v temnih pokrajinah svoje notranjosti; eni in drugi pa nimajo prave pazljivosti, tiste, ki se prilagodi stvari, katero smo vzeli v roko.

Pazljiv človek ima prednost, da je vljuden in olikan; kajti če kdo kaj pripoveduje se čuti užaljenega, če opazi, da ga ne poslušajo. Znana reč je, da se vljudnost in njeno pomanjkanje imenujeta tudi pozornost in nepozornost.

PREKINITVE.

Zelo redki so primeri, tudi pri resnejših študijah, ki zahtevajo tako globoko pazljivost, da se ne bi mogli preki-

niti brez težke škode. Gotove osebe se grenko pritožujejo, če jim nepričakovano obisk, če nenaden ropot pretrga nit misli, kakor se navadno reče. Podobne glave, bi se lahko primerjale fotografskim ploščam, na katerih se pozna najmanjši gib predmeta in mala stvar zadostuje, da pokvari sliko. Pri nekaterih je to napaka njihove narave, pri drugih je ničemer na prisiljenost, ker hočejo delati vtis mislecev in spet pri drugih pomanjkanje koncentracije. Kakorkoli naj bo že, treba se je privaditi na močno in gibko pazljivost in skrbeti, da tvorjenje naših pojmov ne bo slično fotografiranju ampak slikanju; če je slikar prekinjen, pusti svoje delo in ko se vrne in nadaljuje slikanje ne najde svojega dela pokvarjenega; če nam neko delo vrže neprikladno senco, zadostuje, da premakne stojalo in je vse na mestu.

OPOMBA.

Treba se je potruditi, da si pridobimo gibkost pazljivosti, ki se da imenitno združiti z jakostjo pazljivosti. Pri tem je treba, kot pri vseh stvareh, veliko dela, treba je ponavljati dejanja, vse to se pa konča z navado, ki se ne zgubi vse življenje. Če se navadimo misliti na vse tiste stvari, ki se nam nudijo in na katere moramo misliti, če se navadimo trajno dajati duhu resno smer, potem se z lahkoto in brez težave pridobimo razpoloženje duha, da se lahko ustavimo ure in ure nad eno rečjo ali pa da urno in gibčno spremenimo delo. Kadar nimamo te gibkosti, se duh utrjuje, se slabi s pretirano koncentracijo ali pa ga vsaka reč raztrese; v prvem primeru škodimo zdravju in lahko napredujemo le v znanstvenem delu, v drugem primeru pa je um nesposoben

za resen trud. Um potrebuje ravnotako kot telo dobre uprave; in ta uprava ima pogoj, ki je nujno potreben t. j. zmernost.

Da ne boš odbil prijateljev

Če hočete da boste imeli dosti prijateljev in vas bodo vsi imeli radi, morate v prvi vrsti sami biti družabni in ljubeznivi. Namesto da hodite po cesti zamišljeni in pri tem grdo gledate, se rajši prijazno držite in glejte okrog sebe, če morda niste srečali tega ali onega znanca. Pri pozdravu se vsakomur prijazno, vendar ne vsiljivo nasmehnite in če je treba, spregovorite nekaj besed. Z vljudnostjo si je že marsikdo pridobil prijateljev, z zapetostjo pa še nihče.

Če hočete, da vas bodo ljudje radi imeli in se jim boste prikupili, si morate zapomniti njihove obraze in imena. Lju-

dje imajo namreč zelo radi če jih ogovorite po imenu, čeprav jih le malo poznate.

Če si hočete pridobiti prijateljev, morate biti v pogovoru z ljudmi zelo previdni. Znati morate pogovor o pravem času končati in ga ne smete preveč razvlačiti. Saj ni nič hujšega ko človek, ki na cesti koga prav tedaj, ko se mu najbolj mudi, zadržuje z čenčarijami, ki ga prav nič ne zanimajo.

Pri pridobivanju prijateljev morate obvladati še eno umetnost: znati se morate vsakomur prilagoditi in glede vsega upoštevati njihove nazore in okus. Če boste hoteli zmerom uveljaviti samo svojo željo, se vas bodo še tako potrpeljivi prijatelji kaj kmalu naveličali in si poiskali drugo družbo.

Nikar ne posojajte znanec in prijatelj denarja, razen če si lahko privoščite veliko dušje, da ga potem ne zahtevate nazaj.

Nadaljevanje goriških vesti s 3. strani:

Goriški trg v septembru

Prazen jesenski živilski trg bi bil pa prav res proti paragrafom nenapisanega gospodinskega zakonika. Kajti vsako dobro gospodinjstvo že čas sam opominja, kdaj lahko pripravi to ali ono jed. Ali si ne zaželiš v zadnjih poletnih dneh, ko že vse diši po jeseni, mrzle solate s kuhanim fižolom v zrnju, ki si ga izluščila iz svežih strokov? In rediča s toplo polento, ki jo je zametla precej debela plast najokusnejšega in najpriljubljenejšega kuhinjskega snega — permazana?

V jesenskem času mora vsak opoldan zajeti kuhinjo vonj okusnih zelenjavnih juh iz sveže zluščenega fižola, novega krompirja in raznih jesenskih povrtnin. Včasih srio seseckljave v tako juho košček košenine in strok česnja in okus juhe je bil izvrsten. Danes, no, danes pa »evrkuerno« v vrelo vodo kuhalnico, potemnelo od čestitljive starosti, ki je njega dni mešala tudi sabelo.

Zeleno papriko, ki jo kakšna kmetica še vedno pripelja na trg, pa lahko nadevamo s spominki na razne mesece nadeve iz telečjega in govčjega mesa.

Nikar ne mislite da sem pozabila omeniti gobe, ta okusni jesenski gozdni sadež. Dvakrat se mi je celo posrečilo, da sem z občudovanja vrednim potrpljenjem dolo-

kala v nič manj kot dvajset-členski verigi en kg in pol tega priljubljenega sadeža. Za gobe napreč pravijo, da so mesna hrana nepremožnih ljudi. Kar se mene tiče, lahko mirnim srcem priznam, ga je ta trditev popolnoma resnična in niti malo pretirana. Saj sem iz gob naredila tisti dan okusno juho s krompirjem, zvečer pa fino rižoto. Okus sem ji izboljšala z vsakovrstnimi dišavami in tedaj bi lahko tekmovala z rižoto, ki jo je pripravila najspretnjša kuharica tiste družine, katere gospodar je delničar črne borze. Neko-liko suha je bila res, rižota namreč, pa smo jo zalili z najboljšim sladkim vincom, ki teče izpod skale in lepo sve-ti se.

S sadjem pa še večji križ kot z neubogljivimi otroci. Kakšna ironija, ko se človek kislim obrazom postavi v vrsto, ki čaka na sladko sadje. Saj ni čudno, ko pa vidi srečnejše, ki radostnih lic in blestečih oči zobljejo debele jagode belega grozdja, sam moram pa še čakati na milost in nemilost svojih prednikov, katerih šte-vilo se kar pred njegovimi očmi poviša za par številke.

Smokve so pa najbrže od dolge poti tako utrujene, da jim je nemogoče priti prav na trg in se zato rajši ustavijo v kakšni obcestni trgovini s sadjem. Pa skrbna gospodinja jih tudi tu najde.

Ljudsko gibanje v Gorici

Mestni magistrat javlja:

Rodili so se: Skok Nada, Bregant Bruna, Kovačič Sonja, Rosi Velimir, Štrukelj Magdalena Marija, Mrak Bruno, Lsaič Nada, Sesač Anamarija, Pekorari Gabrijela, Colja Mario, Brešan Elizabeta, Tominato urij, Battaglia Marija Alojzija, Tronkar Aldo.

Umrli so: Mariza Nardi por. Del Piccolo, 22 let, gospodinja; Ušaj Ana por. Kolencini, 55 let, gospodinja; Antonija Milost por. Kraut, 58 let, gospodinja; Čuk Alojzij, 71 let, upokojenec; Terezija Simčič por. Zamar, 65 let, gospodinja.

Oklici: Lazar Alojzij, mehanik - Sitar Adelma, zasebnica; Orsini Peter, uradnik - Mozetič Stanislava, zasebnica; Blažič Alfred, delavec - Sakaida Silva, zasebnica.

Poroke: Battaglia Artur, maršalo A. - Korenjak Erminija, zasebnica; Hvalig Gašper - Mervič Stefaniya, služkinja; Korteza Franc, fotograf - Bergomas Lucija, zasebnica; Sorč Vincencij, čevljar - Cigoj Vita, modistinja; Pais Ivan, učitelj - Marini Bruna, učiteljica; Fratti Kazimir, trg. pomočnik - De Vincencis Assunta, zasebnica.

Osebe, ki se zatečejo v podzemske zaklonišče, se na noben način ne smejo ustavljati in postajati pri vhodu, ampak morajo hitro in disciplinirano oditi v notranjost zaklonišča.

Učiteljski dopolnilni tečaj v Gorici

V sredo 27. sept. se bo vršil pismeni izpit iz slovenščine. Začetek izpita ob osmih zjutraj v sobi št. 18 (II C) v drugem nadstropju učiteljskega v Gorici. Poleg obiskovalcev tečaja se javijo lahko tudi drugi slovenski kandidati oz. kandidatinje, ki imajo maturo ali pa so v II. ali III. višjem letniku učiteljskega. S seboj naj prinesejo zadnje izpričevalo in osebno izkaznico.

Ustni izpit bo v petek 29. septembra.

TATVINA PISALNIH STROJEV

V sredo dopoldne so se neznan zlikovci pripeljali z avtomobilom pred državni tehnični urad v Via Angiolina št. 32, ustrahovali uslužbenca Janeza Cicairo ter odnesli tri pisalne stroje v vrednosti 60.000 lir.

Kdo so bili zlikovci, kam so odšli in kakšna so ozadja tatvine, še ni znano.

Vesti iz Trsta in okolice

Kraški svet

Od planin, kjer dob in bukev,
Smreka krije naša tla,
Kras negoten se prostiraš
Do Jadranskega morja.

M. Vilhar.

Slovenska zemlja se v svojem jugozahodnem delu proti Jadranskemu morju zelo razlikuje od drugih dežel. To zemljo imenujemo Kras. Razprostira se od Vrhniko proti Gorici, Trstu in Reki ter dalje na Hrvaško in Dalmacijo.

Kraški svet se v mnogem oziru loči od planinskega. To zelo nerazvito gorovje je podobno sem ter tja razburkanemu, a hkrati okamenelemu morju, iz katerega se vzdigujejo nizki, ostrorobati vrhunci. Pozornost izbujaajo lijske kotline in vdrtnice, ki se prikazujejo med njivami in travniki. Od Postojne naprej zginajo deloma tudi gozdi izpred oči, griči in planote so več ali manj posute s sivim apnenikom, ki je v velikih množinah ali pa posamezno sem ter tja raztresen. Le kako drevo ali grmovje daje nekoliko sence.

V severnem delu Krasa okrog Postojne, Planine ter Cerknice je več življenja radi večje rodovitnosti in boljše obdelovanja zemlje. Tukaj še rasto močvirni hrastovi, bukov in smekovi gozdi, kakršni so se nekdanj razprostirali po vsem Krasu. Prvi naselniki so jih deloma posekali, da so dobili dovolj sveta za njive in vinograde. Tudi Rimljani so dobivali v teh krajih les za ladje in stavbe. Pozneje so Benečani hodili semkaj po hrastova in bukovna debla, katera so vozili v velikih množinah domov, porabljaajo jih za poslopja in palače, kakor tudi smrekovino za ladje.

Beneška kakor tudi avstrijska vlada sta skušali v petnajstem in šestnajstem stoletju gozdno pokončevanje ustaviti, a brezuspešno je bila njuna prepoved. V pravem času se tudi ni na novo zasajalo; poleg tega so mnogobrojne črede koz, ki so jih takrat Kraševci gojili, pokončale še to, kar je ostalo življenja po goličavah. Radi izginjanja gozdov je začela ta gospodariti močna burja, posebno pozimi, da podira drevje, odkriva strehe, preobrača vozove ter odnaša rodovitno zemljo s hribov v dolino, ob bregovih jo pa nalivi splavljajo v morje. Tako se kaže in sicer zmeraj več po planotah, gričih in vrhovih golo kamenje. Kar so zakrivali naši predniki z brez-

vestnim in brezskrbnim gospodarstvom, to moramo sedaj bridko občutiti njih potomci.

Pod bivšo Avstrijo so začeli pogozdovati gole griče in planote, ki se začenjajo nekako pri Senožečah in se raztezajo na dolgo in široko, kakor kamenita pustinja čez St. Peter in Sežano ter vse po spodnjem Krasu do morja.

Na kraškem svetu je nešteto zaprtih in globokih kotlin razne velikosti in obsežnosti. Male kotline, v katere je dež spaval nekoliko zemlje so obzidane s kamenitim zidom; te se imenujejo po kraško ograde. V njih ima pridni Kraševce skrbno obdelano njivico, tu pa tam tudi vinograd. Ozke navpične rovove podobne vdrtnice so brezna ali prepadi. V nekaterih prebivajo golobje; to so golobine. Večje podzemeljske jame imajo razen glavnega vhoda dosti stranskih in so polne kapnikov. Najbolj sloveča je Postojnska jama, dalje Divaška ter enkdaj tudi Lokaška »Vilenika«. Samo na Notranjskem je znanih nad 150 jam. nad 50 kotlin in nešteto manjših vdrtin in naravnih predorov. Tudi na spodnjem Krasu in okrog Sežane, je precej takih jam, katere pa deloma niso še znamenite.

Glavno razliko med kraškim in planinskim svetom pa najdemo v tem, da so nekatere jame in kotline v medsebojni podzemeljski zvezi. Po vsem Notranjskem tečejo potoki ali reke, ki izginajo kmalu pod zemljo in pridejo dostikrat po kratkem toku v nižji kotlini zopet na dan. Na Notranjskem so našli nad 30 takih vodotokov. Nekatere vode dobé potem drugo ime. Kako ponikujejo vode se kaže najbolj pri Ljubljani. Dolga je 85 km. a teče 20 km. pod zemljo, Kot Pivka teče v Postojnsko jamo in se prikaže v Planinski kotlini kot Unec, kmalu ponikne zopet in pri-ve pri Vrhniko kot Ljubljani- ca na dan.

Notranjska Bistrica ali Reka naredi tudi podzemeljsko pot in se po 31 km. dolgem podzemeljskem toku izliva bli zu Devina pod imenom Timav naravnost v morje.

V mnogih kraških kotlinah se izpreminjajo letom za letom njih vodne razmere. Potoki tekoči skozi kotline, postanejo spomladi in jeseni vsled deževja dostikrat tako deroči, ka-

kršni so pri podobnih razmerah gorski hudourniki. Primeroma le majhen del vode mora odteči skozi odprtine in luknje pod zemljo. Vsled tega zastane voda in pokrije za del časa kotlino, polagoma pa, posebno o suši, vendar izgine in kotlina se posuši. Na ta način nastanejo začasna ali presihajoča (periodna) jezera. Taki, ob gotovem času se obnavljajoči jezera sta Pališko in Petelinsko pri St. Petru.

Radi podobnih neugodnih krajevnih razmer je prisihajoče tudi Cerkniško jezero, ki je svetovno znano in občudovano še dandanes, kakor naravni čudež.

Poroke v Trstu

Te dni so se poročili v Trstu delavec Ivan Vatovec in bolničarka Ema Ipavice, uradnik Karel Škrinjar in učiteljica Ivanka Kobal, električar Tilh Silič in gospodinja Avrelia Paludo, brivec Gvido Karkovič in bolničarka Natalija Regente, mizar Gverin Karkovič in gospodinja Natalija Hvala, zidar Karel Sušmelj in bolničarka Alojzija Sahar, uradnik Pulvi Trevisini in frizerka Edina Štefe, mehanik Alojz Lazar in gospodinja Adelma Sitar, nameščeneec Artur Volčič in gospodinja Antonija Čibej, sofer Miroslav Brus in tipografka Ana Priore, zasebnik Viktor Krečič in bolničarka Marta Mičus, pomorski natakar Albin Dornik in šivilja Erna Baltavž, industrijski izvedenec Miroslav Karis in gospodinja Marija Rubino, železničar Bruno Godnik in dnevničarka Marija Marsič.

Iz Sežane

Dne 6. septembra t. l. so ob številni udeležbi pokopali gospo Josipino Strniša, posestnico iz Trbovelj. Pokojnica je zlasti zadnja leta preživela pri svoji dobri hčeri gospej Heleni in skrbnemu zetu gospodu Milanu Senčarju. Vse od pre-zgodnje smrti njenega moža Antona, kateri jo je zapustil pred 35 leti, se je docela posvetila svojim vnukom in pravnukom. Kljub težki bolezni, ki jo je posebno zadnje mesece za stalno priklenila na bolško posteljo, je ohranila duševno čilost skoro prav do 4. t. m. ko se je v 81. letu svoje starosti prav tako tiho kot je živel, za vedno poslovila od nas. Dobra duša, počivaj v miru!

Odgovorni urednik, Dr. Milan Komar - Gorica

Na srebrni obli

Jerzy Żulawski:

41

Okostje se je omejilo na kolobarčaste gibljive členke pod kožo na obeh straneh trupa. Glavo so tvorile ene same silne čeljusti, možgani so bili pod hrbtom v notranjosti kolobarčastih členkov. To, kar sva s Petrom imela za noge sta bili dve vrsti razteznihi, brezkostnih rožičkov, s katerimi se je žival plazila po tleh nenavadno urno.

Kasneje smo našli na Luni mnogo drugih čudovitih bitij, a nobeno ni v nas vzbudilo tolike pozornosti kakor to prvo, nadvse značilno za tukajšnje favno.

Naše potovanje po tej dolini je bilo kakor čaroben sen, poln neverjetnih, fantastičnih prikazni. Ura je minevala za uro, pred nami pa so se odpirali vse novi in novi pogledi. Ponekod se je dolina zožila v skalno sotesko, da smo se le s težavo pomikali skozi po bregu potoka, ki je že narasel v majhno reko, drugod so se pred nami razgrinjale velike, okrogle doline, kjer se je voda razlivala v široka jezera s poraslimi ali peščenimi nabrežji. Vedno več živali so srečavali, v

vodnih globinah so mrgolela nenavadna bitja, v zrak so se dvigale nekakšne leteče kuščarice, ki so bile od daleč podobne plitvim debelih in dolgih repov. Na splošno pa so vse živali na Luni neme. Tu ni tistih tisočih glasov življenja, ki odmevajo po lokah in gozdovih na Zemlji. Samo kadar zaveje veter, zameleste gromni listi rastlin in skupno s šumenjem potokov motijo večno tiho.

Bujna vegetacija nas je hudo zadrževala na poti. Vsak čas smo morali ustavljati voz in odmotavati žilavo rastlinje, ki se je zaplelo v kolesa. Včasih smo se pretikali skozi tako goščavo, da je voz v njej malone obvisel. Take zamude so nam bile silno neprijetne, tembolj, ker je bilo potovanje že tako počasno. Često smo se morali ustavljati zaradi požitka in spanja, ra tudi zato, da smo se razgledali po okolici ter iskali živeža in kurjave. Hrane smo našli dovolj. Nепrecenljiva je bila pomoč, ki sta nam jo nudila pri tem naša psa s svojim živalskim nagonom; podila sta se po goščavi in odkrivala vedno nove jedilne, mesnate rastline in mehkužce. Teže je bilo s kurivom. Šota, ki smo jo imeli v vozu, se je osušila in je dobro gorela, toda biti smo morali silno varčni, ker zaloga ni bila velika, a v vsej okolici nismo mogli najti ničesar, s čimer bi si mogli kuriti, če bi

šota pošla. Dreves, kakršna so na Zemlji, tu sploh ni, tisti veliki listi pa so tako sočni, da se rajši kuhajo kakor gore. Ta nedostatek nas je na moč skrbel, posebno, ker je bilo barje ob tečaju že daleč za nami.

Bližalo se je lunsko poldne in treba se je bilo odločiti, ali naj nadaljujemo pot, ali naj se zaradi pomanjkanja kuriva vrnemo nazaj k tečaju, še preden pade noč. Marta je bila za povratek, ker se je zaradi malega Toma bala nočnega mraza. Tudi jaz sem bil njenih misli, a Peter se je odločno uprl.

»Vrnitev, je rekel, »bi pomenila obsodbo na dosmrtno ječo na tečaju! Akumulatorji so zdaj še polni, zadostujejo za pot do tečaja. Kaj pa potem? Sta pomislila na to? Kako potem s tečaja?«

»Toda pot proti jugu ni nič manj brezglava« sem pripomnil. »Kako bomo prenesli nočni mraz brez ognja? Poginili bomo!«

»Lahko da najdemo kurivo še pred nočjo...«

»In če ga ne najdemo?«

»To je možno, dočim je docela gotovo, da ga na tečaju nikoli več ne bomo! Sicer pa nam je še ostalo nekaj šote. S to zalogo pretolčemo noč, drugi dan pa se vržemo na iskanje novega kuriva.«

Nisva mu mogla ugovarjati, saj je

imel prav, zato smo krenili naprej proti ravnici.

Nekaj ur zatem se je nebo prevleklo z oblaki in ulil se je dež. Bil nam je dobrodošel, ker je osvežil zatohtlo, soparno ozračje. Komaj se je zvedrilo in je sonce pogledalo izza blakov, smo zaslišali nekakšno zamolklo bučanje. Sprva smo sodili, da šumi narasli potok, kmalu pa smo se prepričali, da je vzrok tem glasovom drugod. Bili smo na kraju, kjer se je dolina obrnila proti zahodu in delala koleno, ki nam je zapiralo pogled naprej. Za ovinkom pa se nam je odprl prostran, čudovit razgled.

Nekaj sto korakov pred nami se je dolina končala in padla v širokih terasah proti nepregledni ravnini, ki se je vlekla vse do obzorja. Potok se je valil v spenjenih slapovih čez te terase in ostavljal na njih cela jezera, dokler ni dosegel ravnine in teklo po njej kakor vijugast, srebrn trak, izginjajoč nekje v neizmerni daljavi. Kamor je neslo oko, je bila ravnina kakor ploskev, le v bližini obrobnihi gor so se dvigali redko posejani obročasti holmi z izdolbenimi vrhovi, polnimi vode. Taka okrogla jezera so bila razmetana vse naokoli po ravnini. Od blizu so bila podobna velikim očesom, od daleč biserom na višnjevoze-lenkastem žamet. Med njimi so se vile srebrne reke.

Stopili smo iz voza in z roba terase dolgo molče strmeli v prelepo deželo tam spodaj. Prva se je oglašala Marta.

»Pojdimo tja!« je rekla. »Tam je tako lepo...«

Res, tam je lepo, ali pa nam bo tudi dobro? Tako smo se nehote vprašali, ko smo se odpravljali čez sirne terase v dolino.

Po velikih naporih se nam je končno posrečilo priti tja dol. S Petrom sva pustila voz ob potoku in hitela iskat kuriva. Obredla sva široma vso okolico, kopala globoke jame v upanju, da naletita na šoto ali žilo premoga, pulila sva razne rastline in jih preizkušala, a vse zaman. Kuriva ni bilo.

Naš položaj je bil zdaj tak, da smo že začeli tožiti po naši deželici ob tečaju. Ena sama misel nas je bila: kaj bo z nami ponoči? Šote smo imeli bora malo; naj še tako stiskamo, težko da nam bo zadostovala za vso noč. Preračunali smo, da je smemo na štiri in dvajset ur porabiti samo skopo peščico, ki niti ni zvrhoma napolnila našo majhno prenosljivo peč.

Saj nas mraz pobere, če bomo tako skrtarili; je vzkliknila Marta.

Peter je samo skomizgnil z rameni:

»Še prej nas pobere, če bomo razspali. Zavili se bomo v odeje, pa bo!« (Nadaljevanje sledi.)